

Lausunto

26.11.2025

Asia: VN/31603/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden strategiaksi 2025-2029

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) alainen Maaseudun asuttavuus, asuminen ja kotoutuminen maaseudulla eli MaalleKo-verkosto kiittää mahdollisuudesta lausua Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategian 2026–2030 luonnoksesta (5.11.2025).

Verkoston mielestä strategialuonnos on pääpiirteissään hyvin laadittu, mutta haluamme nostaa esiin muutaman huomion ja täsmennystä kaipaavan kohdan.

Luonnoksessa todetaan, että ”Yhteisötalouden kehittämisessä avainasemassa ovat myös valtioneuvoston linjaukset kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämisestä, Terveiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen 2030 periaatepäätös osallisuuden vahvistamisesta, kansallisen työelämän kehittämisstrategia sekä maakuntaohjelmat”. Myöhemmin todetaan myös, että ”tämän strategian tavoitteena on päivittää ja laajentaa vuoden 2021 yhteiskunnallisten yritysten strategia vastaamaan EU:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden suosituksia sekä kansallisia tarpeita”. Mielestämme kokonaisuudessa olisi hyvä huomioida kansallisten tarpeiden osalta myös Itä- ja Pohjois-Suomen ohjelmat.

Strategiassa luvussa 2 olisi syytä määritellä yhteiskunnallisen yrityksen ja yhteisötalouden käsitteet ja näiden väliset erot selkeämmin, sekä tunnistaa osaksi kokonaisuutta myös tutkimuskirjallisuudessa käytettävä yhteisöllisen palvelutuotannon käsite.

Yhteiskunnallinen yritys on yhteiskunnalliseen/paikalliseen tarpeeseen reagoiva yksittäinen yrittäjä tai organisaatio (yritys, yhdistys, säätiö, osuuskunta). Yhteisötalous viittaa puolestaan laajempaan talousmalliin ja toimijoiden joukkoon, ei vain yksittäiseen yrittäjään - esimerkiksi maaseutualueilla/aktiivisissa kylissä kehitettävään yhteisötalouteen, jolloin kyse on useampien eri toimijoiden panostuksista yhteiseksi hyväksi. Yhteiskunnallisen yrittäjyyden määrittelyssä olisi hyvä myös korostaa, että kyse on yksityisoikeudellisesta toimijasta, jonka palvelutuotannolle on

luonteenomaista taloudellisten ja sosiaalisten päämäärien yhdistyminen . Yhteiskunnallisia yrityksiä yhdistää kolme ydinpiirrettä:

1. Liiketoiminnan ensisijaisena tavoitteena on yhteiskunnallinen/paikallinen päämäärä, voiton maksimoinnin sijaan vaikuttavuuden maksimointi. Maaseutualueilla ensisijaisena tavoitteena on tyypillisesti paikallisiin yhteisöllisiin tarpeisiin vastaaminen, kuten lähipalvelujen turvaaminen ja kehittäminen.
2. Mahdollinen voitto käytetään pääosin palveluiden edelleen kehittämiseen ja/tai paikallisyhteisön/yhteiskunnallisen päämäärän hyväksi.
3. Yhteiskunnallinen yritys korostaa hallintotavassaan osallisuutta, demokratiaa ja pyrkii edistämään vastuullisuutta kaikessa toiminnassaan.

Pidämme sinänsä hyvänä, että on olemassa Yhteiskunnallinen yritys -merkki. Kaikki yhteiskunnalliset yritykset eivät kuitenkaan hae/ole hakeneet merkkiä, koska merkki ei varsinaisesti tuo lisäarvoa itse toiminnalle. Olisikin hyvä pohtia ja avata, mitä konkreettista lisäarvoa merkki yhteiskunnallisille yrityksille tuo, tai voisi tulevaisuudessa tuoda?

Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus on tärkeä instanssi kokoamaan ja ylläpitämään tietoa alan kehityksestä, mutta onko tietoa, miten osaamiskeskuksen toiminta rahoitetaan vuoden 2027 jälkeen? Olisi myös tärkeää, että osaamiskeskus jalkautuisi enemmän erityyppisille alueille tutustumaan tarkemmin yhteiskunnallisen yrittäjyyden ja yhteisötalouden erilaisiin muotoihin.

MaalleKo-verkosto nostaa esiin erityisesti tarpeen lisätä ymmärrystä yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä ja yhteisötaloudesta maaseutualueilla. Monet maaseudun toimijat kuten kyläyhdistykset harjoittavat yhteisölleen hyödyllistä yhteiskunnallisen yrityksen kaltaista toimintaa, mutta eivät useinkaan tiedosta tai sanoita sitä yhteiskunnalliseksi yrittäjyydeksi. Ilman tämän erityisluonteen tunnistamista jäävät myös yhteiskunnallisen yrittäjyyden tarjoamat kehittämismahdollisuudet käyttämättä. Tästä syystä onkin tärkeää lisätä ymmärrystä yhteisötaloudesta ja yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä eri kokoluokissa ja erilaisissa toimintaympäristöissä, jotta toimijat voivat tunnistaa oman toimintansa arvon ja vahvistaa yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan. Maaseudun yhteisötaloutta ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä koskevissa tutkimuksissa on käytetty paljon myös yhteisöllisen palvelutuotannon käsitettä, mikä korostaa toiminnan vahvasti paikallista ja yhteisöllistä luonnetta.

Luonnoksessa (luku 5.2.2. Yhteisötalous vastaa paikallisyhteisöjen tarpeisiin) tunnistetaan varsin huonosti maaseutualueiden yhteisötalouden/yhteiskunnallisen yrittäjyyden erityispiirteet ja -haasteet. On totta, että maaseutualueilla yhteisötalouden toimijat ovat joutuneet ottamaan varsin laajasti vastuuta perus- ja välttämättömyyspalveluista, mutta tämä ei saa olla yhteisötalouden kehittämisen tavoite. Vaikka yhteisötalouden tukeminen ja kehittäminen on tärkeää, ei tällä tule korvata julkisen vallan roolia ja vastuuta. Yhteisötaloudesta ei saa kehittyä hyvinvointivaltiota rapauttava talous/hyvinvointimalli. Ja on syytä myös huomioida, että

yhteisötalouden/yhteiskunnallisen yrittäjyyden osalta maaseutualueilla on kohdattu myös merkittäviä haasteita, jotka ovat realisoituneet edelläkävijöiden konkursseihin.

Strategiassa jää huomiotta myös alueellisesti eriytynyt ja tulevaisuuden näkymiltään eriytyvä kehitys yhteisötalouden osalta. Monilla maaseutualueilla, erityisesti harvaan asutulla maaseudulla, väestö on jo varsin ikääntynyt eikä heidän varaansa voida laskea ”paikallisyhteisöjen tarpeisiin vastaamista” - siitäkään huolimatta, että maaseutualueilla järjestöjä on suhteellisen paljon.

Strategioiden tavoitteiden osalta kannatamme erityisesti seuraavia tavoitteita: ”Sosiaalisten kriteerien käyttö hankinnoissa yleistyy”, ”Yhteisötalouden toimijoiden ja yhteiskunnallisten yritysten verotus on ennakoivaa ja selkeää. On saatava selkeitä valtakunnallisia linjauksia verotuksen osalta.”, ”Yleishyödyllisen yhteisön verohuojennusten myöntämisen perusteet on arvioitu uudelleen. Hyödynnetään EU:n sallimia joustoja.”

Oman lausuntonsa lisäksi MaalleKo-verkosto tukee Suomen Kylät ry:n lausuntoa ja erityisesti sen huomiota ”Palvelujen tuottamista ei tule jättää vapaaehtoisuuden varaan”.

Lähteitä:

1. Kattilakoski, Mari & Rantamäki, Niina (2026) Rural social innovations: Co-production where the welfare state is far away. In Lundgaard Andersen, L., Enroljas, B., Nieminen, A. & Vamstad, J (eds.) The Collaborative Turn in the Nordic Welfare States: Critical Perspectives on Coproduction in Policies, Civil Society and Institutional changes. Palgrave Macmillan, Palgrave Studies in Third Sector Research.
2. Kattilakoski, Mari (2022) Kansalaisosallistumisen muutos maaseudun hyvinvointipalveluissa [The changing role of citizen participation in rural welfare services]. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in social sciences and business studies, 268. University of Eastern Finland. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4479-5>
3. Rantamäki, Niina & Kattilakoski, Mari (2019) On the trail of local welfare innovations in rural Finland. Regional Science Policy & Practice 11(2), 329–343. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12213>
4. Rantamäki, Niina & Kattilakoski, Mari (2016) Local welfare systems in rural Finland as a representation of sustainable development. In Matthies, A-L. & Närhi, K. (eds.) The Ecosocial Transition of Societies. The contribution of social work and social policy. Routledge Advances in Social Work, 174–189. <https://doi.org/10.4324/9781315615912>
5. Kattilakoski, Mari (2015) Kylien yhteisöllinen palvelutuotanto - paikallista hallintaa palvelujärjestelmämuutoksessa [Community-based service production in villages - local governance in service system change]. Finnish Journal of Rural Studies 23(1), 19–36. <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/144178>

6. Matthies, Aila-Leena, Kattilakoski, Mari & Rantamäki, Niina (2011) Citizens' participation and community orientation - indicators of social sustainability of rural welfare services. Nordic Social Work Research 1(2), 125–139. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2011.613575>
7. Kattilakoski, Mari, Matthies, Aila-Leena & Rantamäki, Niina (2011) Kansalaisosallistuminen maaseudun hyvinvointipalveluissa [Citizen participation in rural welfare services]. Finnish Journal of Rural Studies, 19(2), 5–19. <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/144066>

MaalleKo-verkosto erityisasiantuntijat:

Mari Kattilakoski, Itä-Suomen yliopisto

Tarja Lukkari, Kajaanin ammattikorkeakoulu

Johanna Niilivuo, Suomen kylät ry

Heli Siirilä, Vaasan yliopisto

Lukkari Tarja

Maaseutupolitiikan MaalleKo-verkosto (Maaseudun asuttavuus, asuminen ja kotoutuminen maaseudulla)